

امکان سنجی ارتقا سطح سرزندگی در فضای باز دانشگاهی از نگاه کاربران فضا به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری

سعید عظمتی¹ و بهرام صالح صدق‌پور²

تاریخ دریافت: 98/12/19

تاریخ پذیرش: 99/06/30

چکیده: با توجه به تأثیر فضاهای باز دانشگاهی بر روی دانشجویان، هدف پژوهش حاضر تحلیل مؤلفه‌های اثرگذار بر بهبود کیفیت فضای باز در دانشگاه‌ها به منظور ارتقا سطح سرزندگی و تعامل‌پذیری در میان کاربران است. در بخش اول با هدف شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های سرزندگی در فضاهای باز دانشگاهی، از روش تحلیل سلسله‌مراتبی استفاده شد. مطالعه حاضر به روش آمیخته اکتشافی و در دو فاز (AHP) و تحلیل عامل R در نرم‌افزار SPSS به صورت کیفی و کمی و در انتها با استفاده از روابط مدل‌یابی ساختاری در نرم‌افزار Amos به صورت پی در پی انجام شد. جامعه پژوهش را در بخش اول کلیه متخصصان معماری و شهرسازی تشکیل می‌دادند که مصاحبه‌ای بازپاسخ، با روش نمونه‌گیری هدفمند و گلوله برفی با 15 نفر از متخصصان انجام شد. در ادامه با به‌دست آوردن اولویت‌های اصلی پژوهش از مرحله پیش، پرسشنامه جدیدی تدوین و در گروه کاربران با حجم نمونه توسط 341 نفر از دانشجویان در رشته‌های معماری، معماری منظر، شهرسازی و عمران در سطح دانشگاه‌های ایران به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی توزیع و تکمیل شد و نتایج برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده، بر اساس تحلیل عامل R استخراج و تحلیل داده‌ها بر اساس آمار توصیفی استنباطی است. بدعت پژوهش روش بررسی روابط بین مؤلفه‌ها شامل مدل‌یابی روابط ساختاری از طریق بررسی روابط بین مؤلفه‌هاست. نتایج این پژوهش در بخش نخست بیانگر آن است که ابعاد اجتماعی، کالبدی، طراحی و روان‌شناختی محیط در طراحی فضاهای باز دانشگاهی تأثیرگذار است. همچنین روابط بین مؤلفه‌ها و ضریب تأثیر آنها مشخص شد. مؤلفه‌های انعطاف‌پذیری در رفتار انسانی، تنوع فضایی، تأثیر آسایش کالبدی بر آسایش جسمی، رابطه فضای مصنوع و فرمال با فضای اجتماع‌پذیر و فردی، شکل‌گیری رفتار انسانی با آرایه‌های محیطی و حضور طبیعت و محیط سرزنده از پرسشنامه کاربران استخراج شد.

واژگان کلیدی: روان‌شناسی محیط، فضاهای باز دانشگاهی، سرزندگی، تعاملات اجتماعی.

1- مقدمه

یکی از نیازها و ضروریات جوامع، نشاط اجتماعی است (ابهری، 1389) به گونه‌ای که امروزه تأمین سرزندگی محیط به مثابه یک آرمان مشروع، درصد زیادی از اسناد رسمی فضاهای معماری و شهرسازی را تشکیل می‌دهد. این خود برخاسته از اهمیت سرزندگی فضا به عنوان یک هدف و یک وسیله است (گلکار، 1386، 48). به علاوه، از آنجاکه در پژوهش‌های معماری و شهرسازی بحث پایداری با در نظر گرفتن مسائل پایداری فیزیکی و کالبدی آغاز شده و به پایداری اجتماعی و فرهنگی منتهی می‌شود، می‌توان نتیجه گرفت که سرزندگی نیز دربردارنده شاخص‌هایی نظیر تعاملات اجتماعی، پویایی و تنوع است (Rotland and

¹ استادیار، گروه معماری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) S.Azemati@au.ac.ir

² استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.